

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHẠM THỊ NGOAN

NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM SINH THÁI,
SINH VẬT HỌC VÀ KHẢ NĂNG NHÂN GIỐNG
CỦA LOÀI CÂY LÁ BÉP (*GNETUM GNEMON* L.)

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHẠM THỊ NGOAN

**NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM SINH THÁI,
SINH VẬT HỌC VÀ KHẢ NĂNG NHÂN GIỐNG
CỦA LOÀI CÂY LÁ BÉP (*GNETUM GNEMON* L.)**

Chuyên ngành: Sinh thái học

Mã số: 60.42.01.20

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Anh Hùng

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi, các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa có ai công bố

Tác giả luận văn

Phạm Thị Ngoan

LỜI CẢM ƠN

Bằng tấm lòng thành kính, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc và sự kính trọng tới:

- Các thầy cô trong Ban chủ nhiệm khoa Sinh cùng toàn thể các thầy cô giáo, cán bộ, nhân viên của khoa Sinh trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

- Ban giám hiệu trường THPT Sông Mã, huyện Sông Mã, tỉnh Sơn La cùng các đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện về thời gian công tác để tôi có thể học tập và nghiên cứu khoa học.

- Các vị lãnh đạo Ủy ban nhân dân huyện Bù Đăng, Bù Gia Mập, Đồng Phú tỉnh Bình Phước đã ủng hộ, tạo điều kiện giúp đỡ cung cấp số liệu, giúp tôi nghiên cứu thực địa.

- Thầy giáo TS. Nguyễn Anh Hùng đã quan tâm, tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong quá trình triển khai nghiên cứu đề tài và hoàn thành luận văn này.

Thái Nguyên, ngày.... tháng 4 năm 2017

Tác giả luận văn

Phạm Thị Ngoan

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG	v
DANH MỤC CÁC HÌNH	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu của đề tài.....	2
3. Phạm vi nghiên cứu	3
4. Nội dung nghiên cứu	3
Chương 1. TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	4
1.1. Thị trường rau xanh một số nước trên thế giới.....	4
1.2. Các nghiên cứu về vai trò và giá trị sử dụng các loài rau	5
1.3. Nghiên cứu rau rừng trong nước	11
1.4. Các nghiên cứu về cây lá Bép	14
1.4.1. Nghiên cứu về giá trị sử dụng	14
1.4.2. Nghiên cứu về khả năng nhân giống	18
1.5. Nghiên cứu về bảo tồn tài nguyên thực vật.....	19
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	28
2.1. Đối tượng nghiên cứu	28
2.2. Phương pháp nghiên cứu	28
2.2.1. Phương pháp điều tra.....	28
2.2.3. Phương pháp phân tích và xử lý số liệu	31
Chương 3. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN VÀ KINH TẾ XÃ HỘI	32
3.1. Điều kiện tự nhiên	32

3.1.1. Vị trí địa lý, địa hình.....	32
3.1.2. Khí hậu - Thủy văn.....	33
3.1.3. Tài nguyên đất	34
3.1.4. Tài nguyên rừng.....	34
3.1.5. Tài nguyên khoáng sản.....	35
3.2. Điều kiện kinh tế xã hội.....	35
3.2.1. Một số chỉ tiêu về kinh tế xã hội của tỉnh Bình Phước	35
3.2.2. Tổng quan về khu vực nghiên cứu	38
Chương 4. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	41
4.1. Đặc điểm hình thái và giải phẫu cây lá Bép.....	41
4.1.1. Đặc điểm hình thái.....	41
4.1.2. Đặc điểm giải phẫu	43
4.2. Đặc điểm sinh thái môi trường nơi loài rau phân bố.....	46
4.2.1. Đặc điểm phân bố của cây lá Bép	46
4.2.2. Đặc điểm sinh thái môi trường nơi loài rau phân bố.....	47
4.3. Thực trạng khai thác và sử dụng cây lá Bép tại tỉnh Bình Phước	48
4.4. Kết quả nghiên cứu nhân giống của cây Lá Bép.....	52
4.4.1. Kết quả nghiên cứu nhân giống bằng phương pháp gieo hạt.....	52
4.4.2. Kết quả nghiên cứu nhân giống bằng phương pháp giâm hom.....	54
4.5. Đề xuất giải pháp bảo tồn nguồn tài nguyên cây rau Lá Bép.....	57
4.5.1. Các yếu tố tác động đến sự phát triển của cây rau Lá Bép.....	57
4.5.2. Các giải pháp bảo tồn cây lá Bép	57
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	60
1. Kết luận.....	60
2. Kiến nghị	61
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	62
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

CNH-HĐH:	: Công nghiệp hóa - Hiện đại hóa
KVNC:	: Khu vực nghiên cứu
LSNG:	: Lâm sản ngoài gỗ
THPT:	: Trung học phổ thông
TP:	: Thành phố

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 4.1.	Kết quả thống kê số lượng cây lá Bép tái sinh quanh gốc cây mẹ	43
Bảng 4.2.	Thành phần cát, sét, thịt trong đất.....	48
Bảng 4.3.	Thành phần các chất khoáng trong đất.....	48
Bảng 4.4.	Khối lượng rau Lá Bép người dân thu hái từ rừng vào mùa mưa.	49
Bảng 4.5.	Khối lượng rau Lá Bép người dân thu hái từ rừng vào mùa khô..	49
Bảng 4.6.	Thống kê số lượng cây Lá Bép người dân lấy từ rừng tự nhiên ...	51
Bảng 4.7.	Tần suất mua, sử dụng rau Lá Bép của người dân KVNC	52
Bảng 4.8.	Ảnh hưởng của cách xử lý hạt giống đến kết quả thí nghiệm.....	53
Bảng 4.9.	Ảnh hưởng của độ sâu lấp đất đến kết quả thí nghiệm	54
Bảng 4.10.	Ảnh hưởng của nồng độ IBA, IAA và NAA đến tỷ lệ hom sống.	54
Bảng 4.11.	Ảnh hưởng của loại giá thể dùng giâm hom đến tỷ lệ hom sống .	56
Bảng 4.11.	Ảnh hưởng của loại giá thể dùng giâm hom đến tỷ lệ hom sống .	60

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1.	Bản đồ hành chính tỉnh Bình Phước	32
Hình 4.1.	Cây Lá Bép tại xã Đak O, huyện Bù Gia Mập, tỉnh Bình Phước .	41
Hình 4.2.	Ảnh quả cây rau Lá Bép.....	42
Hình 4.3.	Lát cắt ngang thân	44
Hình 4.4.	Lát cắt tiếp tuyến	45
Hình 4.5.	Lát cắt xuyên tâm	45
Hình 4.6.	Tế bào biểu bì mặt trên	46
Hình 4.7.	Tế bào biểu bì mặt dưới	47
Hình 4.8.	Bản đồ phân bố Chi dây Gấm (Gnetum) trên Thế giới [34]	47
Hình 4.9.	Thí nghiệm ngâm hom cây lá Bép	55

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Đã từ lâu, con người biết sử dụng những cây hoang dại để phục vụ cho nhu cầu cuộc sống. Ở Việt Nam, trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp, Mỹ, cây rau rừng đã trở thành lương thực không thể thiếu trong bữa ăn hàng ngày. Ngày nay, cây rau rừng vẫn đóng vai trò quan trọng trong việc cung cấp chất dinh dưỡng, làm thuốc cho mọi tầng lớp nhân dân từ thành thị đến nông thôn, từ vùng cao đến vùng sâu, vùng xa... Trước tầm quan trọng của các loài rau hoang dại, các nhà khoa học đã tập trung nghiên cứu về thực trạng, bảo tồn, nhân giống, gây trồng, thành phần dinh dưỡng đối với các loại rau này. Trong đó, cây rau lá Bép là một loài cây rau rừng hiện đang được người dân các tỉnh Lâm Đồng, Đắk Lắk, Bình Phước... sử dụng làm thực phẩm hàng ngày và đang có nguy cơ bị cạn kiệt nguồn tài nguyên này.

Ở Việt Nam, cây Lá Bép (*Gnetum gnemon* L.) là một loài thuộc chi Dây Gắm (*Gnetum*), họ Dây Gắm (*Gnetaceae*), phân bố ở một số tỉnh thuộc miền Trung, Tây Nguyên và miền Đông Nam Bộ như ở Quảng Nam, Gia Lai, Kon Tum, Đắk Lắk, Đắk Nông, Lâm Đồng, Khánh Hòa, Bình Phước, Bình Thuận và Côn Đảo. Cây lá Bép thuộc thực vật Hạt trần. Là loài cây thân gỗ mảnh, kích thước từ nhỏ đến trung bình. Lá thuộc loại thường xanh, lá đơn mọc đối, không có lá kèm, mép lá nguyên, gân lá lông chim, dài 8-20 cm và rộng 3-10 cm, lúc mới mọc có màu đồng, khi trưởng thành có màu lục sẫm và bóng mặt, có mũi nhọn ở chóp, thon dẹp dần ở gốc, gân lá 5-7 cặp dính nhau. Lá có hình dạng, kích thước gần giống với lá chôm chôm, lá nhãn.

Rau lá Bép đã được dùng làm rau ăn của người dân tộc thiểu số từ lâu đời, có thể ăn ở dạng xào hoặc nấu canh với cá suối... Rau lá Bép trở nên nổi tiếng trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ khi bộ đội Việt Nam sống trong chiến khu thiếu lương thực phải ăn rau rừng để sống trong thời kỳ chiến trường ác liệt.